

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 544/2019-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. júla 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľky ■■■■■, ■■■■■, ■■■■■, ■■■■■, zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Havlík advokátska kancelária s. r. o., Damborského 13, Nitra, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Havlík, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 9 C 596/2015-208 z 20. septembra 2019 za účasti obchodnej spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o., Sibírska 55, Bratislava, IČO 44 138 369, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo ■■■■■ na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 9 C 596/2015-208 z 20. septembra 2019 porušené boli.

2. Uznesenie Okresného súdu Nitra č. k. 9 C 596/2015-208 z 20. septembra 2019 zrušuje a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Nitra je povinný nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 640,66 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatšesť centov) na účet advokátskej kancelárie JUDr. Peter Havlík advokátska kancelária s. r. o., Damborského 13, Nitra, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. I. ÚS 544/2019-16 zo 17. decembra 2019 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) č. k. 9 C 596/2015-208 z 20. septembra 2019 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“) za účasti obchodnej spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s. r. o., Sibírska 55, Bratislava, IČO 44 138 369 (ďalej len „zúčastnená osoba“, resp. aj „žalovaná“). Zároveň ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je jednou z dedičiek po nebohej [REDAKOVANÉ] (ďalej len „právna predchodkyňa sťažovateľky“), na návrh ktorej sa na okresnom súde viedlo konanie proti žalovanej o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Dôvodom podania žaloby bola kúpna zmluva, ktorou právna predchodkyňa sťažovateľky predala žalovanej nehnuteľnosť, avšak táto kúpna zmluva trpela dôvodmi absolútnej neplatnosti. Z príloh pripojených k ústavnej sťažnosti ďalej vyplýva, že po podaní žaloby o určenie vlastníckeho práva bolo vyhovené protestu prokurátora Okresnej prokuratúry Nitra (ďalej len „prokurátor“) proti rozhodnutiu o povolení vkladu vlastníckeho práva v prospech žalovanej. Rozhodnutie o povolení vkladu vlastníckeho práva v prospech žalovanej bolo zrušené a právna predchodkyňa sťažovateľky sa opätovne stala vlastníčkou nehnuteľnosti. Na základe uvedeného odpadol dôvod podanej žaloby o určenie vlastníckeho práva, a preto právna predchodkyňa sťažovateľky vzala žalobu v celom rozsahu späť.

3. Okresný súd uznesením č. k. 9 C 596/2015-72 z 2. decembra 2016 konanie zastavil a právnej predchodkyňi sťažovateľky priznal náhradu trov konania. Proti tomuto rozhodnutiu v časti výroku o trovách konania podala žalovaná odvolanie. Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 25 Co 100/2017-99 z 26. júla 2017 rozhodnutie okresného súdu vo výroku o náhrade trov konania zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Okresný súd následne uznesením č. k. 9 C 596/2015-77 z 28. marca 2019 rozhodol, že žalovaná proti voči sťažovateľke (a ďalším právnym nástupcom) nárok na náhradu trov prvoinštančného a druhoinsťančného konania v rozsahu 100 %. Toto rozhodnutie nadobudlo vo výroku o nároku na náhradu trov konania právoplatnosť 17. apríla 2019.

4. Nadväzne okresný súd uznesením č. k. 9 C 596/2015-190 zo 7. júna 2019 vydaným vyšším súdnym úradníkom zaviazal sťažovateľku (spoločne a nerozdielne s ďalšími právnymi nástupcami) k povinnosti zaplatiť žalovanej trovy prvoinštančného konania vo výške 367,27 € a trovy odvolacieho konania vo výške 92,20 €. Napadnutým uznesením vydaným sudcom okresného súdu bolo rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka na základe sťažnosti žalovanej zmenené, a to pokiaľ ide o výšku týchto trov na sumu 2.049,93 €. Zmenu rozhodnutia odôvodnil sudca okresného súdu tým, že predmet konania je

oceniteľný v peniazoch, pričom podľa jeho názoru bolo potrebné vychádzať z hodnoty predmetu sporu, ktorým bola suma 32 108,75 €, za ktorú pôvodná žalobkyňa predala nehnuteľnosť spoločnosti [REDACTED]

5. V napadnutom uznesení okresného súdu vidí sťažovateľka porušenie svojich práv. Zastáva názor, že okresný súd sa žiadnym spôsobom nezaoberal účelnosťou vynaložených trov konania s poukazom na skutkové okolnosti predmetu sporu. Poukazuje tiež na to, že predmetom konania bola neplatnosť kúpnej zmluvy (a z toho plynúci petit o určení vlastníckeho práva), podľa ktorej bola hodnotou sporu kúpna cena nehnuteľnosti vo výške 1 500 €. Okresný súd však vychádzal z hodnoty nehnuteľnosti uvedenej v kúpnej zmluve uzatvorenej medzi sťažovateľkou a spoločnosťou [REDACTED] (32 108,75 €, pozn.), o ktorej platnosť v danom spore nešlo. Sťažovateľka ozrejmuje, že žalovaná bola zapísaná na liste vlastníctva ako vlastníčka spornej nehnuteľnosti, ktorú nadobudla na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy za kúpnu cenu 1 500 €. Preto bolo potrebné považovať za hodnotu sporu túto sumu. V tejto súvislosti poukázala na to, že okresný súd v skutkovo a právne totožnej veci uznesením sp. zn. 12 C 496/2015 z 25. septembra 2018 zrušil rozhodnutie, ktorým vyšší súdny úradník vyčíslil trovy konania rovnako ako v napadnutom rozhodnutí a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pričom vyslovil názor, že je potrebné vychádzať z hodnoty pozemku uvedenej v kúpnej zmluve (obdobne rozhodol okresný súd v uznesení č. k. 12 C 482/2015-253 z 28. októbra 2019, či v uznesení č. k. 12 C 496/2015-261 z 28. októbra 2019). Napadnutým rozhodnutím sa teda okresný súd odchýlil od svojej rozhodovacej činnosti, pretože bez presvedčivého odôvodnenia zmenil svoj názor v skutkovo a právne analogických veciach, čo spôsobuje nepreskúmateľnosť napadnutého rozhodnutia.

6. Sťažovateľka nadväzne uzatvára, že neexistuje jednotná a ustálená rozhodovacia prax všeobecných súdov o tom, z akej hodnoty sporu sa má určiť výška náhrady trov konania. Je preto potrebné zjednotiť a ustáliť súdnu prax na účel zachovania princípu právnej istoty.

7. Na tomto základe sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti navrhla, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy nálezom rozhodol o porušení jej práv podľa ústavy, listiny a dohovoru uznesením okresného súdu, aby napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a priznal jej náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie krajského súdu, vyjadrenie zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

8. Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci listom sp. zn. Spr 1760/2019 z 24. januára 2020 (doručeným ústavnému súdu 28. januára 2020) vyjadril predseda okresného súdu, v ktorom uviedol chronológiu danej kauzy, ako aj prehľad rozhodnutí týkajúcich sa rozhodovania o trovách konania. V danej veci išlo o predmet konania ocniteľný v peniazoch, a preto bolo podľa jeho názoru potrebné vychádzať z § 9 ods. 1 v spojení s § 10 ods. 2 vyhlášky. Predmet sporu predstavoval sumu 32 108,75 €, za ktorú pôvodná žalobkyňa predmetnú nehnuteľnosť predala spoločnosti [REDAKOVANÉ], a preto pri výpočte trov vychádzal okresný súd práve z tejto hodnoty spornej nehnuteľnosti. Na tom podľa jeho názoru nič nemení skutočnosť, že súdny poplatok za návrh sa vyrubil vo výške 99,50 € s tým, že nebolo možné predmet konania oceniť peniazmi [položka č. 1 b) Sadzobníka súdnych poplatkov]. S námietkou sťažovateľky o tom, že vzhľadom na iné vo veci vydané rozhodnutia sa okresný súd odchýlil od svojej rozhodovacej činnosti, sa okresný súd nestotožnil, tvrdiac, že nejde o rozhodnutia toho istého sudcu a v rovnakom čase. Okresný súd tiež poukázal na stanovisko občianskoprávneho grémia okresného súdu prijatého na zasadnutí 16. apríla 2019, v zmysle ktorého možno v takýchto prípadoch určiť tarifnú hodnotu nehnuteľností a považuje sa za ňu cena nehnuteľností dohodnutá v kúpnych zmluvách, ktoré uzavreli predávajúci s kupujúcim – spoločnosťou [REDAKOVANÉ], ktorá bola zistená znaleckým posudkom, pretože ide o cenu, ktorú mali nehnuteľnosti v čase začatia poskytovania právnej služby.

8.1 Nadväzne okresný súd skonštatoval, že odôvodnenie napadnutého uznesenia spĺňa parametre zákonného odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Poukázal na to, že súčasťou práva na spravodlivý proces je zásada kontradiktórnosti konania. V tejto súvislosti ozrejmil,

že sťažovateľka nevyužila svoje právo argumentovať vo vzťahu k sťažnosti podanej žalovanou proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka zo 7. júna 2019, preto zákonný sudca nemohol zaujať žiaden právny názor k tvrdeniam sťažovateľky, že je potrebné vychádzať z označenia predmetu sporu (z hodnoty 1 500 €), keďže v konaní bola zo strany jej právnej predchodkyne zastávaná argumentácia o aplikácii § 257 CSP a nepriznaní náhrady trov konania. Pokiaľ by sa teda sťažovateľka vyjadrila k sťažnosti žalovaného, okresný súd by bol povinný sa ňou zaoberať v dôvodoch rozhodnutiach, ktoré bolo napadnuté ústavnou sťažnosťou, čo však pre absenciu jej vyjadrenia nebolo možné.

9. Ústavný súd o podanej ústavnej sťažnosti upovedomil zúčastnenú osobu, ktorá využila svoje oprávnenie vyjadriť sa k nej listom zo 7. januára 2020, v ktorom uviedla, že s argumentáciou sťažovateľky nesúhlasí. Pokiaľ je predmetom určenie vlastníckeho práva, pričom sťažovateľka neplatnosť kúpnej zmluvy odvodzuje od neprimeranosti plnení, nemožno podľa jej názoru vychádzať z kúpnej ceny, ktorá bola zaplatená žalovanou. Podstatnou skutočnosťou je to, že neskôr sťažovateľka nehnuteľnosť predala druhýkrát (kúpnu cenu žalovanej nevrátila), a to spoločnosti [REDACTED], a to za sumu 32 108,75 €. Nadväzne uzavrela, že napadnuté uznesenie je zrozumiteľné, jasné a podrobne odôvodnené, a preto nedošlo k porušeniu práv sťažovateľky.

10. Na vyjadrenia predsedu krajského súdu a zúčastnenej osoby reagovala sťažovateľka podaním doručeným ústavnému súdu 10. februára 2020, v ktorom zotrvala na všetkých svojich skutkových a právnych argumentoch uvedených v ústavnej sťažnosti. Uviedla, že okresný súd nereagoval na jej námietku, že neskúmal, či trovy uplatnené žalovanou boli dôvodné a účelne vynaložené s poukazom na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 615/2014, na ktoré poukazovala sťažovateľka jednak v ústavnej sťažnosti a jednak naň poukazovala i jej právna predchodkyňa v rámci vyjadrenia k aplikácii § 257 CSP. Okresný súd sa v napadnutom uznesení nevysporiadal s právnymi argumentmi sťažovateľky o zbytočnosti a nehospodárnosti trov právneho zastúpenia žalovanej a zneužitia práva na zastúpenie advokátom, ako ani s právnymi argumentmi o neúčelnosti trov žalovanej v tzv. hromadných (skutkovo a právne takmer totožných) veciach. Rovnako

tak sa nevysporiadal ani s judikatúrou, na ktorú sťažovateľka poukazovala, čo ju utvrdzuje v presvedčení, že došlo k porušeniu jej práv.

11. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

III.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

12. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

13. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

14. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií

(III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Zásada subsidiarity reflektuje aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o ústavnej sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

15. V súvislosti s tým ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní tejto právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

16. Predmetom ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľky o porušení jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu.

17. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

18. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

19. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k týmto označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

IV.

Posúdenie veci ústavným súdom

20. Predmetom ústavnej sťažnosti je nesúhlas sťažovateľky s napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým bola sťažovateľka zaviazaná (spolu s ďalšími žalovanými spoločne a nerozdielne) na náhradu trov konania žalovanej, pričom pri ich výpočte vychádzal z ceny nehnuteľnosti, za ktorú právna predchodkyňa sťažovateľky predala nehnuteľnosť spoločnosti [REDAKOVANÉ]. Sťažovateľka vidí v napadnutom uznesení porušenie svojich práv, pričom v prospech svojho sťažnostného petitu prednáša niekoľko námietok. Podstata prvej z nich tkvie vtom, že predmetom konania bola neplatnosť kúpnej zmluvy (a z toho plynúci petit o určení vlastníckeho práva), podľa ktorej právna predchodkyňa sťažovateľky predala žalovanej nehnuteľnosť za cenu 1 500 €, a preto mal okresný súd podľa názoru sťažovateľky vychádzať pri vyčíslení trov konania z takto určenej tarifnej hodnoty. Druhá námietka smeruje k rezignácii okresného súdu na prieskum účelnosti vynaložených trov konania v kontexte konkrétnych skutkových okolností jej kauzy. Napokon sťažovateľka kritizuje rozhodnutie okresného súdu, pretože sa odchýlil od svojej rozhodovacej činnosti v skutkovo a právne analogických veciach bez toho, aby svoj odklon odôvodnil.

21. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať

základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala, a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

22. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj rozhodovanie o náhrade trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08), a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Európsky súd pre ľudské práva vo veci Robins v. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

23. Na druhej strane ústavný súd vyslovil, že rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je zásadne výsadou týchto súdov. V tom sú vyjadrené atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania. Ústavný súd posudzuje problematiku náhrady trov konania zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o náhrade trov konania pristupuje len za celkom výnimočných okolností (IV. ÚS 248/08, IV. ÚS 182/09, IV. ÚS 481/2013), ak zistí, že rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania.

24. Takéto pochybenie identifikoval ústavný súd aj v prejednávanej veci sťažovateľky.

25. Podľa § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota

pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

26. Pre ustálenie predmetu skúmania je z pohľadu ústavného súdu podstatné poukázať v prvom rade na rozdiel medzi rozhodnutím o priznaní nároku na náhradu trov konania (ktoré je vo veci sťažovateľky právoplatné a ústavnou sťažnosťou nedotknuté) a rozhodnutím o výške trov (o ktorého ústavnosť aktuálne ide). Spornou pre strany sporu nie je aplikácia § 10 ods. 2 vyhlášky, ale hodnota predmetu sporu (tarifná hodnota), z ktorej sa vypočítala základná sadzba tarifnej odmeny. Okresný súd vychádzal z tarifnej hodnoty 32 108,75 €, čo je suma, ktorá zodpovedá reálnej hodnote nehnuteľnosti, a za ktorú právna predchodkyňa sťažovateľky previedla vlastnícke právo k nehnuteľnosti na spoločnosť [REDACTED]. Sťažovateľka tvrdí, že tarifnou hodnotou mala byť suma 1 500 €, za ktorú právna predchodkyňa sťažovateľky pôvodne predala nehnuteľnosť žalovanej, na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, o ktorej sa viedol spor. Vyriešenie tejto otázky má na sťažovateľku zásadný vplyv, keďže napadnuté uznesenie ju zaväzuje k povinnosti uhradiť žalovanej neprimerane vysokú sumu na trovách konania.

27. Ako vyplýva z napadnutého rozhodnutia, okresný súd sa pri výklade citovaného ustanovenia vyhlášky dôsledne pridržiaval jeho jazykového textu a tarifnú hodnotu určil s poukazom na reálnu hodnotu nehnuteľnosti. V tejto súvislosti však ústavný súd už viackrát zdôraznil, že k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávnosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä teleologický a systematický výklad vrátane ústavne konformného výkladu, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010).

28. Týmto požiadavkám však okresný súd neučinil zadosť, v dôsledku čoho zakladá rozhodnutie okresného súdu týkajúce sa výšky trov konania porušenie práva sťažovateľky na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces. Okresný súd totiž rozhodol o výške trov konania len mechanickým a matematickým posudzovaním reálnej hodnoty predmetu sporu, a neposudzoval ju v širších súvislostiach, najmä s ohľadom na konkrétne okolnosti kauzy. Právna predchodkyňa sťažovateľky (ročník 1930, pozn.) podala žalobu o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti z dôvodu absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi ňou a žalovanou, ktorú videla v neprimeranosti plnení (vlastnícke právo k pozemku previedla na žalovanú v dôsledku uvedenia do omylu za sumu 1 500 €). Dôvod podanej žaloby medzičasom odpadol, pretože proti rozhodnutiu o povolení vkladu vlastníckeho práva v prospech žalovanej bol podaný protest prokurátora, ktorému bolo vyhovené, a tak sa právna predchodkyňa sťažovateľky (mimo zahájený súdny spor) opätovne stala vlastníčkou nehnuteľnosti, čo vyústilo do späťvzatia žalobného návrhu. Žaloba teda bola podaná dôvodne, k jej späťvzatiu viedli objektívne dôvody – protest prokurátora, na ktorý právna predchodkyňa sťažovateľky nemala dosah, ale v dôsledku ktorého bola zabezpečená ochrana jej vlastníckeho práva. Okolnosti prípadu sú ústavnému súdu z jeho činnosti známe, keďže práve na nich bol vo viacerých prípadoch iných sťažovateľov založený záver o zásahu do základných práv a slobôd už pri preskúmaní ústavnosti rozhodnutí o nároku na náhradu trov konania (napr. I. ÚS 225/2019, I. ÚS 457/2019, II. ÚS 210/2019, II. ÚS 577/2018).

29. Vývoj veci (i porovnanie protihodnoty) potvrdil záver, že kúpna zmluva medzi právnou predchodkyňou sťažovateľky a žalovanou bola zjavne v rozpore so zákonom i dobrými mravmi. Je úplne bez významu, že právna predchodkyňa sťažovateľky následne predala nehnuteľnosť za jej reálnu hodnotu. Medzi stranami sporu totiž nebola sporná cena nehnuteľnosti, za ktorú bola v konečnom dôsledku predaná spoločnosti [REDACTED], ale suma 1 500 €, ktorú žalovaná vyplatila právnej predchodkyňi sťažovateľky, považujúc ju za primeranú hodnote nehnuteľnosti. Možno tiež dodať, že sporná kúpna zmluva poskytovala z hľadiska (vtedajšej) hodnoty predmetu sporu určitý návod na to, aby si právna predchodkyňa sťažovateľky mohla pred začatím súdneho sporu vytvoriť predstavu o nákladnosti vedenia sporu. A rovnako to platilo aj pre žalovanú. Za týchto okolností by

bolo proti logike a v rozpore s princípmi spravodlivosti prisvedčiť takej interpretácii, v zmysle ktorej by sa tarifná hodnota, z ktorej sa vypočítava základná sadzba tarifnej odmeny pre advokáta, určila z reálnej ceny nehnuteľnosti, keďže v takom prípade by z nej žalovaná na trovách konania v podstate profitovala.

30. Pokiaľ okresný súd v rámci svojho vyjadrenia tvrdil, že sťažovateľka nevyužila svoje právo reagovať na námietky žalovanej sústredené do jej sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, a preto nemohol zaujať žiaden názor k tvrdeniam sťažovateľky, že je potrebné vychádzať zo sumy 1 500 €, ústavný súd uvádza, že bez ohľadu na využitie alebo nevyužitie práva sťažovateľky na vyjadrenie k sťažnosti protistrany platí zásada *iura novit curia*. Táto zásada neznamená len to, že súd pozná právo, ale aj to, že si je zároveň vedomý účinkov, ktoré právo v podobe, v ktorej ho súd aplikuje, vyvoláva vo vzťahu k procesnoprávnemu alebo hmotnoprávnemu postaveniu nositeľa práva na súdnu ochranu svojich práv (I. ÚS 59/00). Ak teda okresný súd aplikoval na podklade sťažnosti žalovanej § 10 ods. 2 vyhlášky, jeho interpretácia bola v jeho rukách, nemusel, resp. nemal sa stotožniť s interpretáciou sťažovateľky len preto, že sa k tomu sťažovateľka nevyjadrila, a tak rezignovať na svoju povinnosť vykladať právnu normu ústavne konformne.

31. Ústavný súd vo svojich doterajších rozhodnutiach zreteľne definoval podmienky, pri existencii ktorých má chybná aplikácia podústavného práva všeobecným súdom za následok porušenie základných práv či slobôd jednotlivca. Je to tak vtedy, ak neprípustne postihuje niektoré zo základných práv a slobôd, prípadne opomína možný iný ústavne konformný výklad alebo je výrazom zjavného a neodôvodneného vybočenia zo štandardov výkladu, ktorý je v praxi rešpektovaný, prípadne je v extrémnom rozpore s požiadavkami vecne priliehavého a rozumného usporiadania posudzovaného právneho vzťahu či v rozpore so všeobecne uznávanými zásadami spravodlivosti (I. ÚS 263/2016).

32. Na podklade uvedeného ústavný súd uzatvára, že pokiaľ má byť rozhodnutie o výške trov konania logickým a nesporne i spravodlivým ukončením celého súdneho konania, nemožno hodnotu predmetu sporu posudzovať formalisticky podľa toho, akú reálnu hodnotu vec, o ktorú v konaní ide, má, ale v širších súvislostiach, na základe

komplexného zhodnotenia okolností kauzy a následne i rozhodnutia v merite veci. Spravodlivosť totiž musí byť prítomná v každom procese, v ktorom sa interpretuje a aplikuje právo. Prvú námietku sťažovateľky preto vyhodnotil ústavný súd ako dôvodnú, pričom opodstatnenosť tejto námietky zakladá intenzitou svojho zásahu sama osebe dôvod na vyslovenie porušenia sťažovateľkiných práv.

33. Vo vzťahu k druhej námietke sťažovateľky o tom, že okresný súd sa v napadnutom uznesení nezaoberal účelnosťou vynaložených trov konania, ústavný súd uvádza, že dôvodnosť priznania či nepriznania náhrady trov konania za jednotlivé úkony právnej služby, resp. posudzovanie účelnosti ich vynaloženia mu neprislúcha hodnotiť, pretože rozhodovanie o trovách konania patrí jednoznačne do výlučnej kompetencie všeobecných súdov. Ako už bolo načrtnuté, právomoc ústavného súdu nenahrádza postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužíva sa na skúmanie namietanej vecnej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom.

34. Pokiaľ ide o námietku sťažovateľky o tom, že okresný súd sa svojím rozhodnutím odchyľil od svojej vlastnej rozhodovacej činnosti, ústavný súd vo všeobecnosti uvádza, že pokiaľ súd rieši právnu otázku (tú istú alebo analogickú), ktorá už bola právoplatne vyriešená, podstatne odlišným spôsobom bez toho, aby sa argumentačne vyrovnal so skoršími súdnymi rozhodnutiami, nekoná v súlade s princípom právnej istoty v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy a môže tým porušiť aj právo strany sporu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 192/06). Potreba vysporiadať sa so známym rozhodnutím súdu v obdobnej veci z hľadiska jeho dôvodov, pokiaľ príslušný súd dospeje následne k opačnému názoru, je súčasťou požiadavky na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (II. ÚS 426/2012). Právna istota spolu s požiadavkou ochrany legitímnych očakávaní principiálne neznamená právo strany sporu na rovnaké právne posúdenie jeho veci. Nesporne však znamená právo na vysvetlenie dôvodov, pre ktoré sa konajúci orgán verejnej moci od stabilného, doteraz zastávaného právneho názoru odchyľuje (III. ÚS 51/2014).

34.1 Hoci sťažovateľka v tomto smere poukázala na obdobné rozhodnutia okresného súdu, ktoré pri výpočte trov konania vychádzali z hodnoty predmetu sporu uvedenej v kúpnej zmluve, ktorej neplatnosť bola namietaná, tejto jej námietke nemohol ústavný súd priznať relevanciu. Rozhodnutie z 25. septembra 2018 síce poskytovalo akýsi návod na to, ako pri výpočte trov konania postupovať, išlo však len o rozhodnutie kasačné a rozhodnutia z 28. októbra 2019 boli prijaté po tom, čo okresný súd rozhodol vo veci sťažovateľky. V čase vydania napadnutého uznesenia teda okresný súd nemohol predvídať a vysporiadavať sa s rozhodnutiami prijatými neskôr.

35. Sumarizujúc dosiaľ uvedené, ústavný súd napriek svojej zdržanlivosti pri posudzovaní ústavných sťažností smerujúcich proti rozhodnutiam všeobecných súdov týkajúcich sa náhrady trov konania v tomto prípade dospel k záveru, že napadnutým uznesením okresného súdu došlo k takému excesu, ktorý zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania (body 26 – 32), a preto konštatuje porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

36. Nadväzne podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

37. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

38. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

39. Úlohou okresného súdu bude opätovne rozhodnúť o výške trov konania, rešpektujúc právny názor ústavného súdu vyslovený v tomto rozhodnutí, majúc na zreteli vidinu spravodlivého riešenia veci.

V.

Trovy konania

40. Sťažovateľka požiadala ústavný súd o priznanie náhrady trov konania.

41. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

42. Pri rozhodovaní o priznaní náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), podľa ktorej výpočtovým základom pre účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka. Pri výpočte trov konania za prvé dva úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania a podanie ústavnej sťažnosti, vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola 980 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2019. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2019 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky predstavuje sumu 163,33 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 9,80 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 173,13 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2019, t. j. za dva úkony 346,26 €. Pokiaľ išlo o ďalší úkon právnej služby uskutočnený už v roku 2020 – vyjadrenie k stanovisku okresného súdu, ústavný súd vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2019, ktorá bola 1 062 €. Odmena za tento právny úkon v zmysle už popísaných pravidiel predstavuje sumu vo výške 187,62 € (t. j. 177,00 € + 10,62 € režijný paušál). Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom tak vrátane 20 % DPH (keďže právny zástupca

sťažovateľky je jej platcom) predstavujú celkovú sumu 640,66 €, a ústavný súd ju sťažovateľke priznal v celej výške (bod 3 výroku nálezu).

43. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

44. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júla 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu